

ZAKAJ JE TREBA ZPIZ-2 NA REFERENDUMU ZAVRNITI?

Vzdržnost pokojninske blagajne je potrebno zagotoviti. Ni pa vseeno kako in brez družbenega soglasja. ZPIZ-1 po ocenah vlade in Državnega zbora RS zagotavlja finančno vzdržnost do leta 2021. Torej je še čas za sklenitev socialnega dogovora o pokojninski reformi med vlado in socialnimi partnerji.

ZSSS je bila pobudnica za zbiranje podpisov volivcev za zakonodajni referendum o ZPIZ-2, da bi lahko volivci sami odločili, če je neustrezen zaradi naslednjih razlogov, na katere smo vse sindikalne centrale med pogajanji v letu 2010 zaman opozarjale:

1. o pokojninski reformi ni bilo sklenjenega socialnega dogovora o pokojninski reformi med vlado in socialnimi partnerji,
2. za starostno pokojnino brez trajnih malusov/odbitkov ne zadošča 40 let (moški) oziroma 38 let (ženske) zavarovalne/delovne dobe,
3. delavci in delavke, ki so se zaposlili pred 20. rojstnim dnevom na fizično najtežjih delovnih mestih in imajo zato številna mišično-kostna obolenja, se bodo prisiljeni »predčasno« upokojiti pred 65. letom starosti in bodo zato po upokojitvi pahnjeni v revščino zaradi do 18 % trajnih malusov/odbitkov od pokojnine,
4. ni določenega ciljnega nadomestitvenega razmerja med povprečno plačo in povprečno starostno pokojnino za 40/38 let zavarovalne/delovne dobe in zato prenizka višina pokojnin ne bo preprečevala revščine na stara leta oziroma upokojencem ne bo omogočala ohranjanje standarda, ki so si ga ustvarili v svoji aktivni delovni dobi,
5. ni določenega ciljnega nadomestitvenega razmerja med plačo in pokojninsko rento na podlagi dodatnega kolektivnega pokojninskega zavarovanja, zaradi česar bo nezadostno varčevanje za ta vir dodatne socialne varnosti delavcev po upokojitvi,
6. zavarovanci obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja, ki je leta 2001 nadomestilo beneficirano delovno dobo, se kljub težkim delovnim razmeram ne morejo predčasno upokojiti, ker privarčevana sredstva ne zadoščajo za izplačevanje poklicne pokojnine,
7. formule za usklajevanje pokojnin bodo v naslednjem desetletju še poslabšale razmerje med povprečno plačo in povprečno starostno pokojnino ter dodatno povzročile zaostajanje ravni prej odmerjenih pokojnin za pokojninami, odmerjenimi v tekočem letu,
8. varstveni dodatek k prenizki pokojnini ni več pravica iz obveznega pokojninskega zavarovanja ampak socialno-varstven prejemek, ki ga bo treba državi vrniti s prepisom nepremičnine,
9. ni prehodnega obdobja za izenačitev prispevnih stopenj zavarovancev in delodajalcev za obvezno pokojninsko-invalidsko zavarovanje,
10. ni diferencirane prispevne stopnje za invalidsko zavarovanje za primer poškodbe pri delu in poklicne bolezni, ki bi zagotavljala ekonomsko spodbudo delodajalcem za vlaganje v višjo varnost in zdravje pri delu, kar edino lahko omogoči dvig dejanske upokojitvene starosti,

11. v pokojninski osnovi se upošteva zgolj plačane namesto celotnih od bruto plače obračunanih prispevkov za obvezno pokojninsko zavarovanje,
  12. Socialna varnost delovnih invalidov je slaba, ker so denarna nadomestila delovnih invalidov pre nizko odmerjena in ni zagotovljenega sodelovanja stroke za zaposlitveno rehabilitacijo v postopku ugotavljanja delovne invalidnosti,
  13. vrsta, velikost in sestava organov upravljanja Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije so neustrezne in večini socialnih partnerjev kot legitimnim in reprezentativnim predstavnikom plačnikov prispevkov onemogočajo sodelovanje pri upravljanju sredstev, zbranih s prispevki.
-

1.

O POKOJNINSKI REFORMI NI BILO SKLENJENEGA SOCIALNEGA DOGOVORA O POKOJNINSKI REFORMI MED VLADO IN SOCIALNIMI PARTNERJI:

Vlada RS je predlog ZPIZ-2 poslala v DZ RS brez soglasja tako sindikalnih central kot delodajalskih organizacij. V nasprotju s pokojninsko reformo, ki se je začela leta 2000, ni bil sklenjen socialni dogovor med vlado in organizacijami socialnih partnerjev, zastopanimi v Ekonomsko-socialnem svetu. To ni v skladu z evropsko tradicijo in evropskim socialnim modelom ter zmanjšuje sprejemljivost pokojninske reforme.

Poročilo poslancev Evropskega parlamenta, september 2006 »Evropski socialni model za prihodnost«: Evropski socialni model odraža skupne vrednote, ki temeljijo na ohranjanju miru, socialne pravičnosti, enakosti in solidarnosti, spodbujanju svobode in demokracije ter na spoštovanju človekovih pravic. EU se je v zadnjih 60 letih uspešno razvila v področje velike gospodarske blaginje in socialne pravičnosti prav zaradi teh skupnih vrednot. Vsi evropski socialni sistemi imajo skupne temeljne vrednote: enakost, nediskriminacija, solidarnost, prerazporejanje, splošen, brezplačen ali poceni dostop do izobraževanja in zdravstvenega varstva, pa široka paleta drugih javnih storitev. Ustrezne socialne politike zato ne morejo biti strošek, temveč so lahko pozitiven prispevek h gospodarski rasti. Socialni dialog v različnih oblikah je bistven sestavni del tradicij držav članic, zato morajo, v skladu z nacionalnimi običaji in praksami, pri vsaki uspešni reformi socialnega sistema sodelovati vse zainteresirane strani, zlasti socialni partnerji.

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=SL&type=IM-PRESS&reference=20060901IPR10244>

Glej primer dobre prakse iz preteklosti: Dogovor o reformi pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Sloveniji, 28. 4. 1999

2.

ZA STAROSTNO POKOJNINO BREZ TRAJNIH MALUSOV/ODBITKOV NE ZADOŠČA 40 LET (MOŠKI) OZIROMA 38 LET (ŽENSKE) ZAVAROVALNE/DELOVNE DOBE:

ZSSS so na pogajanjih o pokojninski reformi 2009/2010 zavezovala z aklamacijo sprejete zahteve delavskih demonstracij pod geslom »Za dostojne plače in varno starost, ki so jih 28. 11. 2009 na

Prešernovem trgu v Ljubljani organizirale vse sindikalne centrale, zastopane v ESS. Ena od teh zahtev je bila tudi, da mora za starostno pokojnino brez trajnih malusov oziroma odbitkov zadoščati 40 let zavarovalne/delovne dobe za moške oziroma 38 let za ženske. Pri tem je bilo jasno, da v teh 40/38 let ni dokupljene dobe. Gre torej za izredno dolgo obdobje, ki ga je treba »oddelati« na delovnem mestu in si ga ni moč pridobiti z denarjem. V ZSSS menimo, da je 40/38 let razumno dolga pokojninska doba za pridobitev pravice do starostne pokojnine, ki je večina upokojencev v evropskih državah kljub z zakonom določeni višji upokojitveni starosti le redko dosega.

OPOMBA: Res je, da ZPIZ-1 k temu prvemu upokojitvenemu pogoju določa hkrati še drugega – najmanj 58 let starosti za oba spola (pri ženskah so po ZPIZ-1 možne olajšave na račun materinstva do starosti 56 let). Številni delavci, ki so se prvič zaposlili pred 18. letom starosti, zato že sedaj na svoj 58. rojstni dan, ko končno zadostijo obema upokojitvenima pogojema, zberejo več kot 40 let.

ZSSS ve, da bo v prihodnosti vedno manj delavcev, ki jim bo do upokojitve uspelo zbrati 40/38 let zavarovalne/delovne dobe. Mladi namreč danes vstopajo na trg dela izredno pozno. Toda ZPIZ-2 določa upokojitvene pogoje, po katerih se bo upokojevala generacija, ki obstaja danes in ki je prispevke za pokojninsko zavarovanje plačevala zadnje štiri desetletja, ko država ni zadostno spodbujala višje ravni varnosti in zdravja pri delu (zanemarjene so bile zlasti poklicne bolezni!) in zato obstajajo številne zdravstvene okvare, ki zelo otežujejo delo z normalnim delovnim naporom in uspešnostjo po dopolnitvi delovne dobe 40/38 let.

ZPIZ-2 sicer še določa nekaj prehodnih obdobj, v katerih 40/38 leti zavarovalne dobe začasno še zadošča za starostno upokojitev. Toda ta določajo tudi zelo oster dvig dodatno potrebne minimalne upokojitvene starosti, tako se bo hitro zmanjšalo število delavcev, ki jih bodo sploh lahko izkoristili. Prav zaradi izjemno hitro rastoče minimalne upokojitvene starosti teh prehodnih obdobj, bo večina industrijskih delavcev prisiljena delati vsaj do starosti 60 (moški)/58 (ženske) let v kombinaciji s 43 (moški)/41 (ženske) leti pokojninske dobe. V tej dobi pa ne sme biti dokupljene dobe!

ZSSS nasprotuje zlasti ZPIZ-2 v delu, ko določa, da pokojninska doba 40/38 zadošča za predčasno upokojitev (v kombinaciji z minimalno starostjo 60 za oba spola in brez olajšav na starševstvo). Ta predčasna pokojnina bo namreč trajno znižana z malusi/odbitki v višini 0,3 % za vsak mesec upokojitve pred starostjo 65 let. Trajni odbitki bodo lahko znašali celo 18%! ZSSS je zaskrbljena zlasti zaradi industrijskih delavcev, ki se bodo po 40/30 letih delovne dobe prisiljeni »predčasno« upokojiti zaradi bolečin, ki so posledica mišično-kostnih obolenj zaradi dvigovanja pretežkih bremen, prisilne drže in ponavljajočih se gibov. Predčasna pokojnina jih bo namreč po upokojitvi pahnila v revščino.

ZSSS namesto malusov predlaga, da pokojninska reforma tiste, ki jim po dopolnitvi minimalnih upokojitvenih pogojev zdravje to dopušča, na ekonomski način spodbuja k odložitvi datuma upokojitve predvsem z začasnimi in trajnimi bonusi/pribitki k pokojnini.

Glej: razpredelnica prehodnih obdobj z upokojitvenimi pogoji po ZPIZ-2

3.

DELAVCI IN DELAVKE, KI SO SE ZAPOSILILI PRED 20. ROJSTNIM DNEVOM NA FIZIČNO NAJTEŽJIH DELOVNIH MESTIH IN IMAJO ZATO ŠTEVILNA MIŠIČNO-KOSTNA OBOLENJA, SE BODO PRISILJENI »PREDČASNO« UPOKOJITI PRED 65. LETOM STAROSTI IN BODO ZATO PO UPOKOJITVI PAHNJENI V REVŠČINO ZARADI DO 18 % TRAJNIH MALUSOV/ODBITKOV OD POKOJNINE

Na srečo se tudi v Sloveniji podaljšuje pričakovano trajanje življenja. Toda uradni statistični podatki EUROSTATa opozarjajo, da se pričakovano trajanje življenja bistveno razlikuje glede na ekonomsko-socialni položaj. Po podatkih iz leta 2007 moški z osnovnošolsko izobrazbo živi 9 let krajše oziroma ženska 2,8 leta krajše od moškega oziroma ženske z višješolsko izobrazbo. Ti podatki nedvomno kažejo na različno stopnjo zdravstvenih okvar glede na delovne razmere na delovnem mestu zlasti industrijskih delavcev, ki so morali dvigovati težka bremena, delali v prisilnih držah in s ponavljajočimi se gibi ob tekočem traku. Zaradi težkih delovnih razmer so poklicno obolevali, kar pa je ostalo skrito, ker država s predpisi ni poskrbela za odkrivanje poklicnih bolezni.

Stališča predsedstva ZSSS zato pri določanju minimalnih upokojitvenih pogojev terjajo upoštevanje različnega položaja različnih kategorij zavarovancev. Pogajalci ZSSS smo zato na pogajanjih o predlogu ZPIZ-2 predlagali olajšave pri določanju minimalnih upokojitvenih starosti 60 in 65 let na podlagi zavarovalne dobe posameznika, dosežene pred njegovim/njenim 20. rojstnim dnevom. Ocenili smo, da je to sistemsko enostaven kriterij za ugotavljanje tistih, ki so po šolanju praviloma opravljali težka fizična dela za strojem, ki so povzročila mišično-kostna obolenja. Njihovo zdravje pa je okvarjeno tudi zaradi izpostavljenosti nevarnim kemikalijam in drugim vzrokom poklicnih bolezni.

Za rešitev te stiske delavcev, ki so delali na najtežjih delih, namreč ne zadošča dodatna kombinacija upokojitvenih pogojev 43 (moški)/ 41 (ženske) let zavarovalne dobe in minimalne starosti 60 (moški) / 58 let (ženske). Zaradi dolgih obdobj brezposelnosti po osamosvojitvi Slovenije namreč številni industrijski delavci ne bodo zbrali 43/41 let zavarovalne dobe in bodo v stiski prisiljeni na predčasno upokožitev in s tem na revščino zaradi prenizke predčasne pokojnine.

ZPIZ-2 je torej krivičen, ker prav delavcem z največ okvarami zdravja, povezanimi z delovnimi razmerami, ne omogoča realno dosegljivih upokojitvenih pogojev za starostno upokožitev.

Vlada utemeljuje tak dvig minimalnih upokojitvenih pogojev, češ da je z zakonom določena upokojitvena starost 65 let tudi v številnih evropskih državah. Pri tem se zanemarja dejstvo, da zakonska upokojitvena starost v teh državah ni enaka dejanski upokojitveni starosti. V njih so namreč delavci praviloma na podlagi kolektivnega pogajanja dodatno zavarovani za pravico do predčasne pokojnine. Prav tako se te države odlikujejo po bistveno boljših predpisih na področju varnosti in zdravja pri delu. Delo po 60. letu starosti je tam namreč mogoče tudi zato, ker zaposleni v teh državah poročajo o v primerjavi s Slovenijo bistveno manj pogostih zdravstvenih okvarah, povezanih z delom. Povprečna dejanska upokojitvena starost v Sloveniji pa je kljub temu zgolj 1,5 leta nižja od povprečja v EU27!

ZAKONSKE IN DEJANSKE UPOKOJITVENE STAROSTI PO DRŽAVAH EU – POVPREČJE SKUPAJ ZA MOŠKE IN ŽENSKO - Zelena knjiga Evropske komisije 2010 za ustrezne, varne in vzdržne pokojnine

DRŽAVA	DEJANSKA 2008	ZAKONSKA 2009	ZAKONSKA 2020
EU 27	61,4		
Slovenija	59,8	63/61	63/61 (65/65)
Belgija	61,5	63/60	63/60
Češka	60,6	62/60,8	63,8/63,4
Danska	61,3	65/65	65/65
Nemčija	61,7	65/65	65,9/65,9
Estonija	61,1	63/61	63/63
Irska	64,1	65/65	65/65 (66/66)
Grčija	61,4	65/60	65/60
Španija	62,6	65/65	65/65
Avstrija	60,9	65/60	65/60
Poljska	59,3	65/60	65/60
Portugalska	62,6	65/65	65/65
Romunija	55,5	63,8/58,8	65/60 (65/61,11)
Slovaška	58,7	62/59	62/62
Finska	61,6	65/65, 63/68	65/65, 63-68
Švedska	63,1	65/60	65/65
Nizozemska	63,2	65/65	65/65 (66/66)

Glej: razpredelnica prehodnih obdobj z upokojitvenimi pogoji po ZPIZ-2

Glej: rezultati 4. evropske ankete o delovnih razmerah 2005 – primerjava rezultatov za EU in Slovenijo, EUROFOUND

Glej: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=3544

4.

NI DOLOČENEGA CILJNEGA NADOMESTITVENEGA RAZMERJA MED POVPREČNO PLAČO IN POVPREČNO STAROSTNO POKOJNINO ZA 40/38 LET ZAVAROVALNE/DELOVNE DOBE IN ZATO PRENIZKA VIŠINA POKOJNIN NE BO PREPREČEVALA REVŠČINE NA STARA LETA OZIROMA UPOKOJENCEM NE BO OMOGOČALA OHRANJANJE STANDARDA, KI SO SI GA USTVARILI V SVOJI AKTIVNI DELOVNI DOBI

Namen pokojninskega zavarovanja je ohranitev socialne varnosti, če se zaradi posledic staranja zmanjša zmožnost zaslužka z delom. Preprečevalo naj bi ne le revščino ampak tudi ohranjalo standard, ki si ga je posameznik pridobil v svoji aktivni dobi. Pokojninsko reformo je zato treba presojati s stališča, ali bo pokojninski sistem uresničil ta pričakovanja in ne, kako bo učinkoval na boniteto Slovenije na finančnih trgih.

ZSSS ocenjuje, da ZPIZ-2 zagotavlja prenizko socialno varnost prebivalstva po upokojitvi.

Načelo socialne vključenosti EU zahteva, da je tudi upokojena generacija deležna sadov gospodarskega in družbenega razvoja, zato ZSSS zahteva, da pokojnina kot pravica iz dela

upokojencem zagotavlja ustrezno socialno varnost. Na pogajanjih smo zahtevali, da je razmerje med povprečno plačo in povprečno starostno pokojnino za 40/38 let element socialnega dogovora o pokojninski reformi med vlado in socialnimi partnerji. Takšno ciljno razmerje bi bilo upoštevajoč dejanske gospodarske razmere treba doseči vsaj postopoma. Na 5. kongresu ZSSS 7. 12. 2007 je bila namreč sprejeta resolucija »Za varno starost – sprejemljiva višina pokojnine«, ki je med drugim določila sprejemljivo razmerje 72,5 % med povprečno plačo in starostno pokojnino. Takšno razmerje je obstajalo leta 2004.

V dogovoru o reformi pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Sloveniji v letu 1999 socialni partnerji nismo določili formule za usklajevanje pokojnin, saj jo je urejal dogovor, ki ga je takratna vlada sklenila z upokojenskimi organizacijami in društvi. Zaradi te formule je po letu 2000 prišlo do padca razmerja med povprečno plačo in povprečno starostno pokojnino s 77,2 % v letu 1999 na 66,6 % v letu 2010.

Visok delež današnjih zavarovancev bo po ZPIZ-2 prejemal pokojnino odmerjeno od najnižje pokojninske osnove. Za 40/38 let zavarovalne dobe bo to pri trenutni najnižji pokojninski osnovi 551,16 € zgolj 440 € pokojnine!

Najnižja pokojninska osnova je tako v letu 2010 znašala 545,70 EUR (UL RS 94/2010). Po izračunih Ekonomske službe ZSSS bi bilo za tako pokojninsko osnovo potrebno prejemati neto plačo v višini 724 EUR. To pomeni, da bo kar 45 % vseh zaposlenih prejemalo pokojnino odmerjeno od najnižje pokojninske osnove. Struktura zaposlenih glede na višino bruto plače se po dejavnostih razlikuje, vendar pa do tega zneska prejema plačo naslednji odstotek zaposlenih:

- 74,4 % v dejavnosti gostinstva,
- 66,3 % v gradbeništvu,
- 61,4 % v kmetijstvu,
- 58,2 %v trgovini,
- 27,5 % v zdravstvu in socialnem varstvu je takih,
- 22,1 %v izobraževanju.

Za ustrežnejšo višino pokojnine bo potrebno izboljšati vsaj enega od naslednjih določil ZPIZ-2:

- upoštevanje zgolj plačanih in ne zakonito obračunanih prispevkov pri odmeri pokojninske osnove,
- povprečna stopnja davkov in prispevkov, ki se upošteva pri izračunu plač in nadomestil za osnovo,
- korekcijski količnik 0,75513 v formuli za izračun pokojninske osnove,
- podaljševanje obdobja, ki se upošteva pri odmeri pokojninske osnove*,
- odmerni odstotki na doseženo pokojninsko dobo,
- malusi/odbitki od »predčasne« pokojnine.

*OPOMBA: Pokojninska osnova: Na nižje pokojnine bo vplivalo tudi postopno podaljševanje obdobja, od katerega se odmerja pokojninska osnova. Namen podaljševanja naj bi bil ojačanje načela, da mora biti pokojnina v sorazmerju s prispevki, ki jih je zavarovanec vplačal v vsej pokojninski dobi. To načelo naj bi spodbujalo tudi finančno disciplino pri plačevanju prispevkov. Pri obravnavi predloga ZPIZ-2 v DZ RS so bila deloma upoštevana opozorila, da bo podaljšanje znižalo pokojnine. Toda po izračunih ekonomske službe ZSSS ne bi prišlo do znižanja pokojnin pri postopnem podaljšanju upoštevanega obdobja z 18 na 24 let.

Glej: Dogovor o reformi pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Sloveniji, 28. 4. 1999

Glej: izračuni ekonomske službe ZSSS

5.

NI DOLOČENEGA CILJNEGA NADOMESTITVENEGA RAZMERJA MED PLAČO IN POKOJNINSKO RENTO NA PODLAGI DODATNEGA KOLEKTIVNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA, ZARADI ČESAR BO NEZADOSTNO VARČEVANJE ZA TA VIR DODATNE SOCIALNE VARNOSTI DELAVCEV PO UPOKOJITVI

Ob uveljavitvi ZPIZ-1 leta 2000 je bila uvedba dodatnega kolektivnega prostovoljnega pokojninskega zavarovanja utemeljevana, da bo pokojninska renta na njegovi podlagi nadomestila izpad dohodka po upokojitvi na račun zmanjševanja razmerja med starostno pokojnino in plačo. V letu 2010 je bilo predvsem v kolektivno dodatno zavarovanje vključeno že 53 % vseh slovenskih delavcev in med njimi vsi javni uslužbenci.

Analize kažejo, da je povprečna premija tega zavarovanja nezadostna, da bi lahko nadoknadila zniževanje pokojnine iz obveznega zavarovanja. V pogajanjih je ZSSS zato zahtevala, da se tudi za dodatno kolektivno zavarovanje opredeli tudi ciljno nadomestitveno razmerje do plače, ki naj bi postalo kriterij za določanje zadostne premije. Postopoma v skladu z gospodarskimi možnostmi bi bilo potrebno voditi politiko dviga povprečne premije, sicer je ta način zavarovanja kot način varčevanja za socialno varnost po upokojitvi čista spekulacija. Med drugim se je tako na primer že dokazalo, da enako naložbeno obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje, ki je leta 2001 nadomestilo beneficirano delovno dobo, ne more zagotoviti zadostnih sredstev za poklicno pokojnino.

Vlada enako kot pri pokojnini iz obveznega zavarovanja ni pristala na določanje ciljnega nadomestitvenega razmerja za dodatno kolektivno zavarovanje.

6.

ZAVAROVANCI OBVEZNEGA DODATNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA, KI JE LETA 2001 NADOMESTILO BENEFICIRANO DELOVNO DOBO, SE KLJUB TEŽKIM DELOVNIM RAZMERAH NE MOREJO PREDČASNO UPOKOJITI, KER PRIVARČEVANA SREDSTVA NE ZADOŠČAJO ZA IZPLAČEVANJE POKLICNE POKOJNINE

Leta 2001 je takratna pokojninska reforma nadomestila dotedanjo beneficirano delovno dobo z naložbenim obveznim dodatnim pokojninskim zavarovanjem na 5 % delovnih mest z najtežjimi delovnimi razmerami. Zavarovanje naj bi omogočalo predčasno upokojitev s poklicno pokojnino. Prvi zavarovanci tega novega naložbenega zavarovanja se naj bi poklicno upokojili že leta 2011. To pa ne bo mogoče, ker na njihovih osebnih računih ni zadostnih sredstev za poklicne pokojnine. Pokazalo se je torej, da so bile napačne že leta 1999 vladne ocene o potrebni višini prispevne stopnje za obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje.

ZPIZ-2 sicer v 414. členu določa, da bo sprejet posebni zakon, ki bo uredil proračunsko financiranje razlike med sredstvi na osebnem računu obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja in pričakovano višino poklicne pokojnine za celotno obdobje prejemanja v skladu s pokojninskim načrtom. Vendar pa niti predlog tega posebnega zakona maja 2011 ni pripravljen, čeprav bodo prvi

upravičenci do poklicne pokojnine upokojitvene pogoje dosegli že v letu 2011. Minister za delo pa se je po demonstracijah 32 sindikatov dejavnosti 30. 8. 2010 pred poslopjem ministrstva za delo, družino in socialne zadeve zavezal, da bo tak poseben zakon sprejet do konca leta 2010. Teze za ta zakon iz marca 2011 pa nezadostno zagotavljajo zgolj pokrivanje razlike do 80 % minimalne pokojninske osnove namesto do višine starostne pokojnine za 40/38 let pokojninske dobe, kot je zapisano v pokojninskem načrtu obveznega dodatnega zavarovanja.

Na pogajanjih so sindikati zaradi objektivno različno težkih delovnih razmer na različnih nekdanjih beneficiranih delovnih mestih nasprotovali tudi nadomestitvi nekdanjih petih stopenj benefikacije z zgolj eno samo.

Sindikati terjamo pokojninsko zavarovanje, ki delavcem na najtežjih delovnih mestih zagotavlja realno možnost predčasne poklicne upokojitve. Naložbeno zavarovanje zato delavcem na delovnih mestih z najtežjimi delovnimi razmerami očitno ne more zagotoviti enake socialne varnosti kot beneficirana delovna doba. ZSSS in druge sindikalne centrale smo zato predlagale tudi variantno možnost, da se zavarovanci obveznega dodatnega zavarovanja vrnejo v beneficirano delovno dobo.

7.

FORMULE ZA USKLAJEVANJE POKOJNIN BODO V NASLEDNJEM DESETLETJU ŠE POSLABŠALE RAZMERJE MED POVPREČNO PLAČO IN POVPREČNO STAROSTNO POKOJNINO TER DODATNO POVZROČILE ZAOSTAJANJE RAVNI PREJ ODMERJENIH POKOJNIN ZA POKOJNINAMI, ODMERJENIMI V TEKOČEM LETU

Ker je pokojnina pravica iz dela na podlagi 40/38 let plačevanja prispevkov od bruto plače delavca, sindikati od nekdanj zagovarjamo usklajevanje rasti pokojnin z rastjo plač. Prav določila ZPIZ-1 o formuli za usklajevanje pokojnin so bila v preteklem desetletju najbolj pogosto spreminjana. Med drugim tudi zato, ker zakon določa proračunsko obveznost, da krije razliko med sredstvi za pokojnine, zbranimi s prispevki in potrebno maso sredstev za pokojnine. Formulo za usklajevanje pokojnin v ZPIZ-2 se je torej iskalo predvsem, da bi se zmanjšala obremenitev proračuna.

ZPIZ-2 določa do leta 2016 vrsto začasnih formul, ki pomenijo proračunsko varčevanje na račun pokojnin. Za leto 2011 tako velja določilo interventnega zakona o uskladitvi za zgolj 25 % dosežene rasti povprečne plače. ZPIZ-2 je v prehodni določbi za leto 2011 dodatno ohranil izenačitev višine pokojnin, odmerjenih v različnih obdobjih po ZPIZ-1, kar bo dodatno poslabšalo razmerje med povprečno plačo in pokojnino. V obdobju od 2012 do 2015 se naj bi pokojnine nato enkrat letno usklajevale za seštevke 60 % rasti povprečne bruto plače in 40 % povprečne rasti cen življenjskih potrebščin. Šele od leta 2016 dalje pa naj bi veljalo, da se pokojnine usklajujejo enkrat letno za seštevke 70 % rasti povprečne bruto plače in 30 % povprečne rasti cen življenjskih potrebščin.

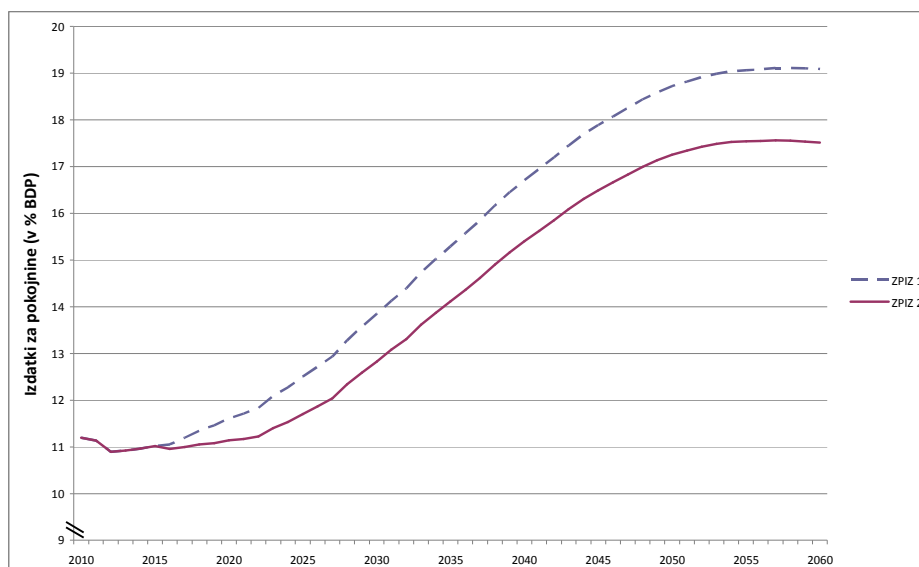
Vlada pa je aprila 2011 na seji ESS v dokumentu Program stabilnosti za primer, da bo na referendumu ZPIZ-2 zavržen, napovedala že sprejem novih interventnih predpisov, ki bodo zagotovili sprejemljivo proračunsko obveznost do pokojninske blagajne. Skrb, da bo rezultat referenduma ogrozil proračun, je torej odveč.

Formula v ZPIZ-2 ne predvideva več poračunov za nazaj od začetka koledarskega leta. Prav tako se naj bi od leta 2012 dalje odpravilo izenačevanje pokojnin, odmerjenih v različnih obdobjih. Ker ZPIZ-2 določa 80-odstotno odmero od pokojninske osnove za 40/38 let pokojninske dobe in ker formula za usklajevanje pokojnin ne bo več zagotavljala enako hitre rasti plač in pokojnin, bodo zneski starih pokojnin začeli vse bolj zaostajati za pokojninami, uveljavljenimi v tekočem letu. Dlje, ko bo posameznik upokojen, nižje bo razmerje med njegovo pokojnino in povprečno plačo. Analitiki so sicer optimistično napovedali, da bodo te razlike šele po desetletju postale dovolj moteče, da bo treba spreminjati ZPIZ-2, da bi se znova vzpostavilo sorazmerje med pokojninami za enako plačo in pokojninsko dobo.

Vlada sama je objavila napoved, kako se bo masa potrebnih sredstev za pokojnine znižala zaradi formul za usklajevanje pokojnin v ZPIZ-2. Padec je dobro razviden v naslednjem grafu. Pri tem je potrebno opazovati zgolj trende v naslednjih 15 letih. Vlada je namreč že napovedala, da bo zaradi zagotavljanja finančne vzdržnosti naslednja pokojninska reforma potrebna najkasneje čez 15 let.

Učinek spremembe usklajevanja rasti pokojnin po ZPIZ-2 v primerjavi s formulo po ZPIZ-1

Glej: Program stabilnosti – dopolnitev 2011, št. 54600-3/2009/26, Vlada RS, 14. 4. 2011 – predstavljeno na ESS april 2011

8.

VARSTVENI DODATEK K PRENIZKI POKOJNINI NI VEČ PRAVICA IZ OBVEZNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA AMPAK SOCIALNO-VARSTVEN PREJEMEK, KI GA BO TREBA DRŽAVI VRNITI S PREPISOM NEPREMIČNINE

V ZPIZ-1 je bil varstveni dodatek k pokojnini dodatna pravica iz pokojninskega zavarovanja. Do njega so bili upravičeni upokojenci z manj kot 40/38 leti pokojninske dobe, ki so imeli lastno pokojnino nižjo od osnove za odmero dodatnih pravic (trenutno 412,54 €) in so hkrati izpolnili dohodkovni in premoženjski cenzus. Bil je element solidarnosti z namenom preprečevanja revščine upokojencev. Do varstvenega dodatka k pokojnini so bili upravičeni uživalci starostne, invalidske, vdovske in družinske

pokojnine s stalnim prebivališčem v Republiki Sloveniji. Sredstva za varstveni dodatek po ZPIZ-1 zagotavlja proračun. Njegovo zneskovno usklajevanje je po letu 2006 urejal zakon o usklajevanju transferjev posameznikom in gospodinjstvom v Republiki Sloveniji (Uradni list RS, št. 114/06). Od leta 2008 dalje je bila ta pravica urejena v posebnem zakonu o varstvenem dodatku (UL RS, št 10/2008) predvsem zato, da bi se znova usklajeval enako kot pokojnine.

Po podatkih ZPIZ je marca 2011 varstveni dodatek prejelo 14.230 starostnih upokojencev, 14.768 invalidskih upokojencev, 17.962 družinskih upokojencev ali skupaj 46.960. Varstveni dodatek je povprečju znašal 94,15 €. Varstveni dodatek je torej izredno pomemben za socialno varnost najbolj revnih upokojencev in je zato pomemben element solidarnosti v pokojninskem sistemu.

ZPIZ-2 varstveni dodatek omenja zgolj še v prehodnih določbah. Pravica naj bi iz pokojninskega sistema izginila 31. 5. 2011. To pravico pa omenja še en zakon, ki je bil sprejet leta 2010 in naj bi začel veljati 1. 6. 2011: zakon o socialno varstvenih prejemkih (UL RS, št. 61/2010). Po tem zakonu mora ZPIZ maja 2010 na centre za socialno delo prenesti seznam vseh upravičencev do varstvenega dodatka k pokojnini. Ti pa morajo v treh mesecih ugotoviti, ali upravičenci do varstvenega dodatka izpolnjujejo pogoje za preoblikovanje te pravice v socialnovarstveni prejemek. Prejeli ga bodo tudi dosedanji upravičenci do varstvenega dodatka k pokojnini, ki so lastniki nepremičnine (stanovanja, ...). A le če bodo soglašali, da se v zemljiško knjigo vpiše prepoved odtujitve in obremenitev njihove nepremičnine v korist Republike Slovenije za vse socialnovarstvene prejemke, ki jih prejmejo več kot dvanajstkrat.

Zelo verjetno je, da bodo upokojenci, ki so doslej prejeli varstveni dodatek k pokojnini, prisiljeni zaprositi za socialno varstveni prejemek in na državo prepisati svojo nepremičnino. In to kljub temu, da so 40/38 let plačevali prispevke tudi za pravico do varstvenega dodatka. To ni pravično!

ZSSS zato zahteva, da varstveni dodatek ostane v ZPIZ-2 pravica iz obveznega pokojninskega zavarovanja, za katero na državo ni potrebno prepisati nepremičnine.

9.

NI PREHODNEGA OBDOBJA ZA IZENAČITEV PRISPEVNIH STOPENJ ZAVAROVANCEV IN DELODAJALCEV ZA OBVEZNO POKOJNINSKO-INVALIDSKO ZAVAROVANJE

Cilj pokojninske reforme in s tem ZPIZ-2 naj bi bila finančna vzdržnost pokojninske blagajne. Enako pomemben cilj pa je znižanje proračunske obveznosti do pokojninske blagajne, saj je proračun po ZPIZ-1 in ZPIZ-2 dolžan kriti razliko med s prispevki zbranimi sredstvi in potrebno maso sredstev za pokojnine. Ta razlika je nastala leta 1996 z znižanjem prispevne stopnje delodajalcev za pokojninsko zavarovanje. Nižanje ravni pravic in solidarnosti v pokojninskem sistemu je potrebno torej prav zaradi te razlike. Ta pa se seveda lahko zmanjša na enak način, kot je nastala.

Zakon o prispevkih za socialno varstvo (UL RS, št. 5/1996) namreč določa, da prispevke za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje plačujejo zavarovanci po stopnji 15,50 % iz svoje bruto plače in nadomestil plače ter delodajalci po stopnji 8,85 % od bruto plač in nadomestil plače delavca. Delodajalska stopnja je bila znižana hkrati s sprejemom Zakona o davku na izplačane plače (ZDIP, UL RS, št. 34/1996) in uvedbo davka na izplačane plače. Namen je bila razbremenitev delovno

intenzivnih panog. Novi davek je omogočil proračunu, da prerazporedi del bremena med delodajalci v delovno in kapitalno intenzivnih dejavnostih. Obveznost plačevanja tega davka je prenehala s 1. 1. 2009 (UL RS, št. 108/2005), obveznost proračuna, da krije primanjkljaj v pokojninski blagajni pa je ostala. Če bi bili torej prispevni stopnji znova enaki, proračunu ne bi bilo potrebno kriti primanjkljaja zaradi razlike med prihodki in odhodki ZPIZ za pokojnine.

Po poslovnem poročilu ZPIZ za leto 2009 je tako znašala razlika med prihodki ZPIZ iz naslova prispevkov zavarovancev in delodajalcev 792 milijonov evrov. V istem letu pa je proračun za pokrivanje negativne razlike zagotovil 778 milijonov evrov. Preostalih 459 milijonov evrov, ki jih je proračun nakazal v letu 2009, pa je šlo za kritje pokojnin, ki so po posebnih predpisih ugodneje odmerjene kot po ZPIZ-1.

Po poslovnem poročilu ZPIZ za leto 2010 pa so znašali skupni prihodki ZPIZ v tem letu 4.805 milijonov evrov. Prispevki zavarovancev so znašali 1.939 milijonov, prispevki delodajalcev pa 1.138 milijonov ali 800 milijonov evrov manj. V letu 2010 je proračun za kritje primanjkljaja v pokojninski blagajni zagotovil 841 milijonov, kar je spet primerljivo z razliko med prispevki zavarovancev in delodajalcev. Seveda pa je proračun leta 2010 v pokojninsko blagajno nakazal tudi 439 milijonov za obveznosti za pokojnine odmerjene po posebnih predpisih, kar pa je obveznost, ki jo je država sprejela s posebnimi predpisi, ki omogočajo ugodnejšo odmero pokojnin od ZPIZ-1.

Socialni dogovor o pokojninski reformi med vlado in socialnimi partnerji mora zato določiti vsaj prehodno obdobje za izenačevanje obeh stopenj. Slovenija tako ne bi več kršila 71. člena ratificirane konvencije MOD št. 102 o minimalnih normah socialne varnosti iz leta 1952, ki določa ne sme skupni znesek prispevka za zavarovanje, ki gre v breme zavarovanih delavcev, prekoračiti 50 % skupnega zneska sredstev, namenjenih za zavarovanje delavcev, njihovih soproj in otrok.

10.

NI DIFERENCIRANE PRISPEVNE STOPNJE ZA INVALIDSKO ZAVAROVANJE ZA PRIMER POŠKODBE PRI DELU IN POKLICNE BOLEZNI, KI BI ZAGOTAVLJALA EKONOMSKO SPODBUDO DELODAJALCEM ZA VLAGANJE V VIŠJO VARNOST IN ZDRAVJE PRI DELU, KAR EDINO LAHKO OMOGOČI DVIG DEJANSKE UPKOJITVENE STAROSTI

Višja raven varnosti in zdravja pri delu v Sloveniji je predpogoj za dvig dejanske upokojitvene starosti. Ankete Evropske fundacije za izboljševanje življenjskih in delovnih razmer (UEOFOUND) in Evropske agencije za varnost in zdravje pri delu (OSHA EU) dokazujejo, da se Slovenija uvršča na najslabša mesta po podatkih o zdravstvenih okvarah, povezanih z delom. To je posledica pomanjkanja predpisov za učinkovito registriranje in obvladovanje vzrokov poklicnih bolezni po letu 1990. Slovenski enotni prispevni stopnji tako za invalidsko kot za zdravstveno zavarovanje za primer poškodbe pri delu in poklicne bolezni pa nista ekonomska spodbuda delodajalcem k večji odgovornosti pri zagotavljanju varnih in zdravih delovnih razmer.

Kljub resoluciji o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu (UL RS, št. 126/2003) in določbam ZPIZ-1 in ZZVZZ nikoli ni bilo uresničeno, da bi bile prispevne stopnje delodajalca za obvezno zavarovanje za primer poškodbe pri delu in poklicne bolezni (pokojninsko, invalidsko in zdravstveno zavarovanje) različne v odvisnosti od stopnje varnega in zdravega dela (načelo bonus-

malus). Resolucija se je zavzela celo za oblikovanje posebnega solidarnostnega zavarovanja za primer poškodbe pri delu in poklicne bolezni, ki bi obsegalo zdravstveno in invalidsko zavarovanje za navedena tveganja in preventivne, raziskovalne in razvojne dejavnosti.

ZPIZ-2 v nasprotju z resolucijo povsem opušča vsako omenjanje ekonomske spodbude delodajalcem in zato ne daje podlage za dvig dejanske upokojitvene starosti zlasti za delavce v proizvodnji. ZSSS zato zahteva uvedbo diferencirane prispevne stopnje v skladu z nacionalnim programom varnosti in zdravja pri delu iz leta 2003.

Glej: Resolucija o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu (UL RS, št. 126/2003)

Glej evropska dobra praksa ekonomskih spodbud za varnost in zdravje pri delu:

<http://osha.europa.eu/sl/topics/economic-incentives/index.html>

11.

V POKOJNINSKI OSNOVI SE UPOŠTEVA ZGOLJ PLAČANE NAMESTO CELOTNIH OD BRUTO PLAČE OBRAČUNANIH PRISPEVKOV ZA OBVEZNO POKOJNINSKO ZAVAROVANJE

ZPIZ-2 določa, da se starostna pokojnina odmeri od pokojninske osnove, ki jo tvori mesečno povprečje osnov za posamezno leto zavarovanja, od katerih so bili plačani prispevki za obvezno zavarovanje. Pri odmeri pokojninske osnove se po ZPIZ-2 torej upošteva zgolj plačane prispevke. Nasprotno pa se pokojninska doba delavcem/zavarovancem po ZPIZ-2 ne glede na uspeh izterjave prizna tudi za obdobja, v katerih je delodajalec obračunal prispevke za obvezno zavarovanje od zavarovančeve plače, vendar jih ni plačal v pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

ZPIZ-2 očitno pri pokojninski osnovi in pokojninski dobi na dva različna pristopa upošteva plačane in obračunane prispevke za pokojninsko zavarovanje. ZSSS se sicer strinja z načelom, da mora biti pokojnina odvisna od prispevkov in dolžine pokojninske dobe. Vendar pa so zakonito obračunani prispevki del bruto plače in torej premoženjska pravica delavca. Država mora zakonito obračunane prispevke izterjati od zavezanca za plačilo prispevkov (delodajalca) in jih delavcu priznati tudi pri odmeri pokojninske osnove.

Kazenski zakonik (UL RS, št. 55/2008) določa, da je kršitev temeljnih pravic delavcev kaznivo dejanje, ki se kaznuje z zaporom do treh let, če pride do izgube pravic zaradi neplačanih prispevkov. ZPIZ-2 torej ne sme dovoliti prakse, da niso plačani vsi zakonito obračunani prispevki in zato niso zajeti v pokojninsko osnovo delavca.

12.

SOCIALNA VARNOST DELOVNIH INVALIDOV JE SLABA, KER SO DENARNA NADOMESTILA DELOVNIH INVALIDOV PRENIZKO ODMERJENA IN NI ZAGOTOVLJENEGA SODELOVANJA STROKE ZA ZAPOSILITVENO REHABILITACIJO V POSTOPKU UGOTAVLJANJA DELOVNE INVALIDNOSTI

ZPIZ-2 ne določa primerne višine denarnih nadomestil delovnim invalidom, saj so odmerjena od invalidske pokojnine namesto od pokojninske osnove. Zato je ogrožena njihova socialna varnost.

V postopku odpuščanja delovnih invalidov delovnim invalidom in delodajalcem ni zagotovljenega svetovanja strokovnjakov za zaposlitveno rehabilitacijo, da se prepreči nepotrebno odpuščanje delovnih invalidov, za katere pri delodajalcu ni več dela. Ti specializirani strokovnjaki morajo svetovati prilagoditve delovnih sredstev preostali delovni zmožnosti delovnih invalidov in pomagati delodajalcem pri pridobivanju javnih subvencij zanje.

13.

VRSTA, VELIKOST IN SESTAVA ORGANOV UPRAVLJANJA ZAVODA ZA POKOJNINSKO IN INVALIDSKO ZAVAROVANJE SLOVENIJE SO NEUSTREZNE IN VEČINI SOCIALNIH PARTNERJEV KOT LEGITIMNIM IN REPREZENTATIVNIM PREDSTAVNIKOM PLAČNIKOV PRISPEVKOV ONEMOGOČAJO SODELOVANJE PRI UPRAVLJANJU SREDSTEV, ZBRANIH S PRISPEVKI

ZPIZ-2 določa sestavo organa upravljanja ZPIZ, ki onemogoča učinkovit vpliv plačnikov prispevkov na namensko in smotrno porabo teh sredstev. Obvezno pokojninsko zavarovanje se financira s prispevki zavarovancev/delavcev in delodajalcev. Sestava organov upravljanja ZPIZ naj zato vsaj odraža strukturo njegovih prihodkov. Prihodki od prispevkov so v letu 2010 znašali 69,4 % vseh prihodkov ZPIZ. Temu odstotku naj zato ustreza delež mest predstavnikov organizacij reprezentativnih zvez oziroma konfederacij sindikatov in prostovoljnih delodajalskih organizacij v sestavi njegovih organov upravljanja. Sindikalne in delodajalske organizacije naj imajo po najmanj 15 mest. Vsaka sindikalna in delodajalska organizacija naj ima v sestavi najmanj po eno mesto.

ZSSS zato kot povsem neprimeren ocenjuje 186. člen ZPIZ-2, ki določa vrsto, velikost in sestavo sveta ZPIZ, saj delodajalskim organizacijam odmerja zgolj 3 mesta in sindikalnim centralam zgolj 4 mesta v 15-članskem svetu ZPIZ. To bo večini onemogočilo, da zastopa interese plačnikov prispevkov.